

Vlastnictví, určovací žaloba

Určovací žaloba je preventivního charakteru a má místo jednak tam, kde její pomocí lze eliminovat stav ohrožení práva či nejistoty v právním vztahu a k odpovídající nápravě nelze dospět jinak, jednak v případech, v nichž určovací žaloba účinněji než jiné právní prostředky vystihuje obsah a povahu příslušného právního vztahu a jejím prostřednictvím lze dosáhnout úpravy tvořící určitý právní rámec, který je zárukou odvrácení budoucích sporů účastníků. Tyto funkce určovací žaloby korespondují právě s podmínkou naléhavého právního zájmu ve smyslu § 80 písm. c) o. s. ř.; nelze-li v konkrétním případě očekávat, že je určovací žaloba bude plnit, nebude ani naléhavý právní zájem na takovém určení. Přitom příslušné právní závěry se vážou nejen k žalobě na určení jako takové, ale také k tomu, jakého konkrétního určení se žalobce domáhá.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 22 Cdo 11/2014, ze dne 26.1.2016)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci ve věci žalobce Ing. arch. F. H., zastoupeného JUDr. V.Š., advokátem se sídlem v L., proti žalovaným 1) H. H., zastoupené JUDr. V.K., advokátem se sídlem v L., 2) Z. H. a 3) J. H., oběma zastoupenými Mgr. J.V., advokátem se sídlem v L., o určení vlastnictví, vedené u Okresního soudu v Liberci pod sp. zn. 40 C 130/2011, o dovolání žalované 1) proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 19. června 2013, č. j. 36 Co 634/2012-130, tak, že dovolání se zamítá.

Z odůvodnění:

Okresní soud v Liberci (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 9. května 2012, č. j. 40 C 130/2011-80, určil, že ke dni smrti Z. H., zemřelého 10. března 2011, byly ve společném jmění H. H. a Z. H., následující nemovitosti: budova – rodinný dům, stojící na pozemku p. č. 554/2 – zastavěná plocha a nádvoří o výměře 151 m², pozemek p. č. 554/2 – zastavěná plocha a nádvoří o výměře 151 m², pozemek p. č. 554/1 – zahrada o výměře 573 m², pozemek p. č. 555/3 – zahrada o výměře 47 m², pozemek p. č. 556/1 – orná půda o výměře 597 m² (dále rovněž jako „předmětné nemovitosti“), vše v katastrálním území N. P., zapsané na LV č. 208 u Katastrálního úřadu pro Liberecký kraj, Katastrální pracoviště Liberec (výrok I.), žalobu vůči žalovaným 2) a 3) zamítl (výrok II.), a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok III. a IV.).

Soud prvního stupně vzal za prokázané, že 22. září 2010 uzavřela žalovaná 1) s manželem Z. H. smlouvu, kterou bylo zúženo jejich společného jmění až na obvyklé vybavení domácnosti a předmětné nemovitosti byly převedeny do výlučného vlastnictví žalované 1).

V průběhu měsíce září 2010 nabídl Z. H. žalobci možnost zhodnocení finančních prostředků u investiční společnosti ATLANTIK finanční trhy, a. s. Dne 29. září 2010 dal žalobce příkaz k převodu částky 3 000 000 Kč na účet uvedený v investiční smlouvě, ve skutečnosti se však jednalo o účet Z. H. V březnu roku 2011 společnost ATLANTIK finanční trhy, a. s., sdělila žalobci, že jím podepsané smlouvy neregistruje a že se pravděpodobně stal obětí podvodu.

Z. H. zemřel dne 10. března 2010. Dědické řízení bylo skončeno usnesením Okresního soudu v Liberci, č. j. 35 D 407/2011-97, ze dne 10. listopadu 2011, ze kterého vyplývá, že dědici jsou všichni žalovaní. Obvyklá cena majetku činila 159 359 Kč, výše dluhů zůstavitele 8 363 399 Kč (včetně přihlášené pohledávky žalobce ve výši 3 000 000 Kč) a byla schválena dohoda dědiců, na jejímž

základě žalovaná 1) nabyla z dědictví pohledávku z vypořádávaného společného jmění manželů 159 359 Kč a žalovaní 2) a 3) ničeho nepožadovali.

Na základě shora uvedeného dospěl soud prvního stupně k závěru, že žalobce má naléhavý právní zájem ve smyslu § 80 písm. c) zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. prosince 2013, na určení, že předmětné nemovitosti byly ke dni úmrtí Z. H. ve společném jmění žalované 1) a jejího zemřelého manžela. Soud prvního stupně hodnotil dohodu o zúžení společného jmění manželů ze dne 22. září 2010 jako absolutně neplatnou, neboť tato svým účelem odporuje zákonu. Dohoda byla uzavřena v úmyslu zkrátit věřitele o možnost uspokojení z majetku ve společném jmění manželů (takový skutek je možno podřadit pod skutkovou podstatu trestného činu poškozování věřitele ve smyslu § 222 odst. 1 písm. a) zákona č. [40/2009](#) Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů). Ve vztahu k žalovaným 2) a 3) byla žaloba zamítnuta, neboť tito nebyli pasivně legitimováni (řízení o určení, že předmětné nemovitosti náleží do společného jmění manželů lze vést pouze proti manželům, resp. pozůstalé manželce, nikoliv proti dědicům).

Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci jako soud odvolací k odvolání žalované 1) rozsudkem ze dne 19. června 2013, č. j. 36 Co 634/2012-130, rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích I. a III. potvrdil (výrok I.). Výroky II. a IV. rozsudku soudu prvního stupně nebyly odvoláním napadnuty. Dále stanovil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (výrok II.).

Rovněž odvolací soud se zabýval otázkou, zda má žalovaný na požadovaném určení naléhavý právní zájem. Dle odvolacího soudu byla pohledávka žalobce vůči zemřelému manželovi přinejmenším osvědčena a navrhané určení by mohlo pozitivně ovlivnit postavení žalobce při případném vymáhání jeho pohledávky. Rovněž odvolacím soudem byla shledána dohoda o zúžení SJM jako absolutně neplatný právní úkon, jelikož byla uzavírána s úmyslem obejít zákon prostřednictvím zúžení společného jmění manželů, z něhož by mohli být uspokojeni jednotliví věřitelé. Uzavřel, že předmětné nemovitosti byly ke dni úmrtí zemřelého manžela ve společném jmění manželů.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná 1) dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 o. s. ř. a v němž uplatňuje dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř. Uvádí, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena a dovolacím soudem má být posouzena odlišně, než tak učinily soud prvního stupně i odvolací soud. Dle dovolatelky nemůže mít žalobce naléhavý právní zájem na určení, že předmětné nemovitosti byly ke dni úmrtí jejího manžela ve společném jmění manželů, neboť pohledávka žalobce vůči zemřelému manželovi žalované 1) je toliko tvrzená a nebylo o ní pravomocně rozhodnuto příslušným orgánem. Navrhuje, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Žalobce se k dovolání nevyjádřil.

Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla řešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

Podle § 241a odst. 1-3 o. s. ř. dovolání lze podat pouze z důvodu, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Důvod dovolání se vymezí tak, že dovolatel uvede právní posouzení věci, které pokládá za nesprávné, a že vyloží, v čem spočívá nesprávnost tohoto právního

posouzení.

Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., že je uplatněn dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 1 o. s. ř. a že jsou splněny i další náležitosti dovolání a podmínky dovolacího řízení (zejména § 240 odst. 1, § 241 o. s. ř.), napadené rozhodnutí přezkoumal a zjistil, že dovolání není důvodné.

Rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla plně vyřešena, a to zda má věřitel naléhavý právní zájem na určení, že ke dni smrti manžela jeho dlužníka byl ve společném jmění manželů majetek převedený na základě smlouvy o zúžení společného jmění do výlučného vlastnictví manžela dlužníka, jestliže pohledávka žalobce vůči zemřelému dlužníku je žalobcem toliko tvrzená, nikoli však pravomocně přisouzená.

Podle § 80 písm. c) zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. prosince 2013, „žalobou lze uplatnit, aby bylo rozhodnuto zejména o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, je-li na tom naléhavý právní zájem.“

Určovací žaloba je preventivního charakteru a má místo jednak tam, kde její pomocí lze eliminovat stav ohrožení práva či nejistoty v právním vztahu a k odpovídající nápravě nelze dospět jinak, jednak v případech, v nichž určovací žaloba účinněji než jiné právní prostředky vystihuje obsah a povahu příslušného právního vztahu a jejím prostřednictvím lze dosáhnout úpravy tvořící určitý právní rámec, který je zárukou odvrácení budoucích sporů účastníků. Tyto funkce určovací žaloby korespondují právě s podmínkou naléhavého právního zájmu ve smyslu § 80 písm. c) o. s. ř.; nelze-li v konkrétním případě očekávat, že je určovací žaloba bude plnit, nebude ani naléhavý právní zájem na takovém určení. Přitom příslušné právní závěry se vážou nejen k žalobě na určení jako takové, ale také k tomu, jakého konkrétního určení se žalobce domáhá (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. března 1997, sp. zn. 3 Cdon 1338/96, toto a další níže uvedená rozhodnutí dovolacího soudu jsou dostupná na webových stránkách Nejvyššího soudu - [www.nsoud.cz](#)).

V rozsudku ze dne 15. června 1999, sp. zn. 2 Cdon 1690/97, Nejvyšší soud zaujal a odůvodnil závěr, že naléhavý právní zájem na určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, má nejen ten, kdo je účasten právního vztahu nebo práva, o něž v řízení jde, ale aktivně legitimována je i ta osoba, jestliže vyhovění žalobě by mohlo mít příznivý dopad na její právní postavení (k těmto závěrům se dovolací soud přihlásil kupř. i v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. července 2013, sp. zn. 26 Cdo 937/2013, či v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. prosince 2012, sp. zn. 29 Cdo 3110/2011).

V rozsudku ze dne 25. října 2005, sp. zn. 32 Odo 425/2004, Nejvyšší soud dovodil, že „vzhledem k preventivnímu charakteru určovací žaloby je existence naléhavého právního zájmu v projednávané věci spojena se zjištěním, zda je (objektivně) ohroženo právo žalobkyně a jejím prostřednictvím lze docílit právního stavu pro žalobkyni výhodnějšího.“

V projednávané věci je nutno zhodnotit, zda určení, že předmětné nemovitosti byly ke dni smrti manžela žalované 1) ve společném jmění manželů, lze docílit právního stavu pro žalobce výhodnějšího, přičemž o pohledávce žalobce vůči zemřelému manželovi žalované 1) nebylo doposud pravomocně rozhodnuto, nýbrž je toliko žalobcem tvrzena.

Jelikož smrt manžela žalované 1) nastala dne 10. března 2011, pro dědění a dědické řízení se použije zákon č. [40/1964](#) Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 25. května 2011 (dále jen „obč. zák.“), a zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 30. března 2011 (dále jen „o. s. ř.“) (srov. § 3069 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník a bod 3. čl. II zákona č. [293/2013](#) Sb., kterým se mění občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony).

Podle § 175m o. s. ř. „soud zjistí zůstavitelův majetek a jeho dluhy a provede soupis aktiv a pasiv.“

Dle § 175o odst. 1 o. s. ř. „na podkladě zjištění podle § 175m určí soud obvyklou cenu majetku, výši dluhů a čistou hodnotu dědictví, popřípadě výši jeho předlužení v době smrti zůstavitele.“

Dle § 175q odst. 1 písm. c) o. s. ř. „soud v usnesení o dědictví schválí dohodu o vypořádání dědictví nebo dohodu o přenechání předluženého dědictví k úhradě dluhů.“

Podle § 175t odst. 1 věty první o. s. ř. „je-li dědictví předluženo a nedojde-li k dohodě podle § 175p, soud na návrh nařídí likvidaci dědictví.“

Z řízení o projednání dědictví po zemřelém manželovi žalované 1) vyplývá, že dědictví bylo předluženo částkou 8 204 040 Kč, přičemž do dluhů dědictví byla zařazena i pohledávka žalobce vůči zemřelému manželovi žalované 1). Tímto usnesením byla soudem schválena dohoda o vypořádání dědictví, v rámci které převzala žalovaná 1) náhradovou pohledávku za svou vlastní osobou z vypořádaného společného jmění manželů ve výši 159 359 Kč a movitou věc blíže specifikovanou v tomto usnesení, žalovaní 2) a 3) z dědictví nepožadovali ničeho. V řízení o dědictví se nedohodli věřitelé a dědicové, že celé dědictví bude přenecháno věřitelům k úhradě dluhů ve smyslu § 175p odst. 1 o. s. ř. a rovněž nebyla soudem nařízena likvidace dědictví ve smyslu § 175t a násl. o. s. ř.

„Smrtí dlužníka povinnost nezanikne, ledaže jejím obsahem bylo plnění, které mělo být provedeno osobně dlužníkem“ (§ 579 odst. 1 obč. zák.).

„Dědic odpovídá do výše ceny nabytého dědictví za přiměřené náklady spojené s pohřbem zůstavitele a za zůstavitelovy dluhy, které na něj přešly zůstavitelovou smrtí“ (§ 470 odst. 1 obč. zák.).

„Je-li dědictví předluženo, mohou se dědici s věřiteli dohodnout, že jim dědictví přenechají k úhradě dluhů. Soud tuto dohodu schválí, neodporuje-li zákonu nebo dobrým mravům“ (§ 471 odst. 1 obč. zák.).

„Nedojde-li k dohodě mezi dědici a věřiteli, řídí se povinnosti dědiců plnit tyto dluhy ustanoveními občanského soudního řádu o likvidaci dědictví“ (§ 471 odst. 2 obč. zák.).

Smrtí dlužníka [manžela žalované 1)] jeho povinnost (vůči žalobci) nezanikla. Jelikož v řízení o dědictví se nedohodli věřitelé a dědicové, že celé dědictví bude přenecháno věřitelům k úhradě dluhů ve smyslu § 175p odst. 1 o. s. ř. a rovněž nebyla soudem nařízena likvidace dědictví ve smyslu § 175t a násl. o. s. ř., odpovídají dědicové za dluhy zůstavitele do výše ceny nabytého dědictví dle § 470 odst. 1 obč. zák. Povinnosti dědiců plnit tyto dluhy se řídí ustanoveními občanského soudního řádu o likvidaci dědictví (§ 471 odst. 2 obč. zák. a § 175v odst. 2 o. s. ř.).

V projednávané věci dovolací soud shledává naléhavý právní zájem žalobce na určení, že předmětné nemovitosti byly ke dni úmrtí manžela žalované 1) ve společném jmění žalované 1) a jejího zemřelého manžela. Na základě tohoto rozhodnutí mohou být v rámci dodatečného projednání dědictví předmětné nemovitosti zařazeny mezi aktiva dědictví, čímž bude navýšena obvyklá cena majetku zůstavitele, tudíž i cena nabytého dědictví. Žalobce jakožto zůstavitelův věřitel se bude moci domáhat uspokojení své pohledávky vůči dědicům do výše ceny nabytého dědictví, která bude vyšší v důsledku požadovaného určení vlastnického práva k předmětným nemovitostem.

Dle dovolacího soudu není skutečnost, že žalobce disponuje toliko tvrzenou, nikoli pravomocně přisouzenou pohledávkou, důvodem pro zamítnutí žaloby na určení z důvodu absence naléhavého právního zájmu. Smrtí dlužníka jeho povinnost nezanikla (nejedná se o plnění, které by mělo být

provedeno osobně dlužníkem, srov. § 579 obč. zák.). Věřiteli postačí osvědčit pohledávku, jejíž uspokojení by mohlo být v případě, že by nebylo určeno výše požadované vlastnické právo, ohroženo, resp. znemožněno. Z důkazů provedených soudy nižších stupňů vyplývá, že v posuzované věci byla pohledávka žalobce vůči zůstaviteli osvědčena.

Ze shora uvedeného vyplývá, že určením vlastnického práva v posuzované věci lze docílit právního stavu pro žalobce výhodnějšího. Žalobce tedy má na požadovaném určení naléhavý právní zájem.

Ke shora uvedenému Nejvyšší soud poznamenává, že rovněž shledává správným právní názor soudů nižších stupňů, že dohoda o zúžení společného jmění manželů ze dne 22. září 2010 je absolutně neplatným právním úkonem ve smyslu § 39 obč. zák., jestliže byla uzavřena v úmyslu vyloučit uspokojení věřitelů z majetku ve společném jmění manželů (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. prosince 2008, sp. zn. 30 Cdo 2709/2007).

Z uvedeného je zřejmé, že rozhodnutí odvolacího soudu je správné. Dovolací důvod upravený v § 241a odst. 1 písm. a) o. s. ř. v posuzované věci není dán. Proto Nejvyšší soud dovolání zamítl [§ 243d písm. a) o. s. ř.].

zdroj: www.nsoud.cz

Právní věta - redakce.

Další články:

- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)
- [Důkazní břemeno](#)
- [Dokazování, neúčinnost právního jednání](#)
- [Katastr nemovitostí](#)
- [Náhrada za ztrátu na výděлку \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)